

DET BIBELSKE KIRKESYN

Min mange års pastorale erfaring er, at vi taler meget om den katolske kirke og mennesker, der konverterer til den katolske kirke osv. men når jeg kommer mere i personlig kontakt med rigtig mange – også konvertitter, må jeg blot konstatere, at deres opfattelse af den katolske kirke enten er helt forkert eller er meget begrænset. Et resultat kan være, at kirken i Danmark langsomt lukkes ned. Hvor er vores børn og unge? Dertil kommer, at den lille kirke i Danmark efterhånden består af, jeg ved ikke hvor mange etniske menigheder, der ofte lukker sig helt om sig selv. Som tidligere generalvikar har jeg virkelig oplevet det.

Mit problem i dag er, at vi ikke tør se disse fakta i øjnene og ærligt tale om dem. Det vil jeg nu forsøge. Mit oplæg er primært at "tegne" et bibelsk billede af kirken. Mine læsere må undskylde mig, når jeg i forløbet bliver nødt til også at anføre "kritiske" bemærkninger om kirken. Men den skal jo reformeres!

Mange af vores forståelsesproblemer er koblet sammen med sprogproblemer. Selve ordet 'katolsk' bruges ofte forkert. Ordet 'præst' er heller ikke utvetydigt. Hvad forstår vi ved et 'sakramente'? Ja, endda ordet 'messe' forstår vi ofte anderledes end den teologiske betydning. Og hvad betyder 'menighed'? Hvad betyder dybest set 'kirke'? Jeg begynder med ordet 'kirke'.

1. Selve det danske ord for kirke og menighed er uklart. Ordet 'kirke', som findes på alle germanske sprog (Kirche, Church), er et "kunstigt" ord. Et begreb, man opfandt i middelalderen, for hvad? For at oversætte det græske nøgleord ekklesia (latin: ecclesia), som igen er en oversættelse af det hebraiske ord qahal, der direkte betyder 'forsamling', og bruges både om civile forsamlinger, men især om liturgiske forsamlinger i templet (det gælder ofte i salmerne). At de første kristne valgte qahal/ekklesia som betegnelse for Guds folk i den nye pagt er tankevækkende. Kirken er en forsamling.

Jødedommen brugte ikke ordet ekklesia men ordet synagoge, som også er græsk og er en oversættelse af det hebraiske ord 'edah, der ligeledes betyder forsamling. De to ord betyder det samme. De klassiske jøder brugte synagoge om deres lokale "menigheder". De kristne brugte stort set ordet ekklesia om deres såkaldte "menigheder". Formodentlig for at skelne en "kristen" synagoge fra en "jødisk" synagoge, selvom de kristne "synagoger" vedkendte sig GT.

Disse sproglige oplysninger skal kaste lys over problematikken. Først vil jeg understrege, at når de kristne i de første generationer kaldte deres "synagoger" for ekklesia, forstod de dem altid som konkrete lokale forsamlinger og ikke som en international organisation. Man skal blot læse de forskellige i tekster i NT for at forstå det. Det tydeligste eksempel har vi fra Johannes Åbenbaring, hvor Jesus "dikterer" syv breve til syv kirker i Lilleasien og slutter hvert brev med den samme sætning: "Den, som har øre, skal lytte til, hvad Ånden siger til kirkerne" (Åb. 2,7 m.fl.). Jesus omtaler ikke Kirken, men kirkerne. Når der her og der tales om Kirken, skal det ikke forstås som en universel synlig størrelse, men som kirkens væsen, der skal genfindes i alle lokale kirker.

Hvis vi derfor forstår ordet kirke (ekklesia) som en universel Kirke, der er opdelt i underkirker (bispedømmer), så tænker vi forkert! Det bliver ikke bedre, at vi i kirkens verdenssprog har opfundet det nye ord Church / Kirke og ikke bruger det græske ord ekklesia som på de latinske sprog: église osv. Vi skal altid passe på de ord, vi bruger.

2. Det næste problem i vores kirkesprog er, at ordet 'kirke' / ekklesia er blevet hovedbegrebet i vores talemåde om det at være kirke: Vi "taler" om 'den katolske kirke', 'den ortodokse kirke',

'den anglikanske kirke', 'den danske folkekirke' osv. Studerer man NT, er det ikke de ord, der "definerer" kirken. Kirken kaldes hverken ortodoks, katolsk eller evangelisk i vores forstand. Sådan talte man ikke i oldkirken: Kirken var både ortodoks, evangelisk og katolsk. Vi må derfor prøve at forstå, hvordan de første kristne beskrev det at være "kirke". Vores kirkesyn er stort set afhængig af Middelalderens kirkesyn, som ikke er det originale.

Matthæus bruger kun én gang ordet ekklesia/kirke i sit evangelium. Og det er i den berømte tekst om Petrus: "*Jeg siger dig, at du er Petros, og på denne petra vil jeg bygge min ekklesia (kirke)*" (16,18). Hvad betyder ekklesia / kirke her? Jeg tror, at evangelisten bruger dette ord for at forbinde "kirken" med Guds folk (forsamling), som fik sin start i ørkenen. Med andre ord: 'kirken' er det nye Guds folk, som Jesus vil opbygge.

Jesus bruger ordet petra (klippe) om sin egen lære, som skal være grundlaget for de enkelte disciples liv: "*Enhver som hører disse mine ord, og handler efter dem, ligner en klog mand, som bygger sit hus på klippen*" (Matth. 7,24). Jesus bruger det samme ord om det fundament, kirken skal bygges på. Konklusionen må derfor være, at "klippen" er Jesu lære, som vi skal bygge vort hus på, ligesom Jesus bygger kirken på sin lære (og ikke på Petros). Det er på Peters og de andre tolv disciples bekendelse, at Jesus er Kristus, at Jesus vil bygge sin 'kirke'. Sagt med andre ord: Jesus er både Kristus, jødernes endelige konge, men også den nye Moses, som Moses selv har forudsagt skal efterfølge ham (5. Mos. 18,15). Den berømte tekst om Peter som klippen (Matth. 16,18), som Kristus vil bygge sin kirke på, handler ikke om paveembedet, men om apostlenes tro på Jesus som Kristus.

3. Lukas beskriver i detaljer, hvordan den første kirke i Jerusalem, som vi kan kalde modernemigheden, var opbygget og fungerede i praksis: "*De var vedholdende i apostlenes undervisning og i fællesskabet, i brødens brydelse og i bønnerne*" (AG 2,42). Pinedag konverterede ca. 3000 mennesker (jøder?) (AG 2,41) til kristendommen. Det var først og fremmest de tolv apostle, der havde ansvaret for at bygge denne "kristne synagoge" op i Jerusalem. Der angives fire elementer, som skal forstås som det, vi nu kan kalde det apostolske grundlag: 1/ undervisning i Jesu lære, 2/ fællesskabet, nu skulle de leve som en familie, 3/ og hjemme skulle de holde fælles familiemåltider, sikkert også eukaristi, 4/ og hjemme skulle de holde bedemøder med liturgien i templet som forbillede. Disse fire elementer er den lokale kirkes struktur. Det er kirkens liv.

Vi kan drage den konklusion, at når apostlene eller andre forkyndte evangelium rundt omkring i datidens verden, skulle de, hvis evangeliet blev modtaget bygge lokale kirker op på samme grundlag. Det giver Lukas eksempler på i resten af AG.

Således beskrives kirkens missionsstrategi. For at en lokal kirke gennem alle tider kan være en sand apostolsk kirke, skal den indeholde alle fire elementer. Men det fremgår også af forskellige bibelske tekster, at de enkelte lokalkirker skal udgøre et fællesskab med hinanden. Senere i kirkens historie opretter man, måske inspireret af det romerske riges organisation, kirkeprovinser for at gøre de lokale kirker i et bestemt område solidariske.

Kirken er derfor ikke en international organisation, men et åndeligt fællesskab af lokale kirker. Ignatius af Antiokia skriver i sit brev til kirken i Rom (o.107), at kirken i Rom sidder som vært i kirkernes 'agapemåltid'. Han sammenligner på denne måde de lokale kirkers fællesskab med et kærlighedsmåltid. Et smukt billede på kirkens fællesskab. Men vi skal lægge mærke til, at det ikke er kirkens biskop (paven), der sidder ved bordenden som værten, men kirken! Det er kirken, der kommer før embedet, selv paveembedet. Forstår vi i dag kirken som et fællesskab af lokale kirker? Eller er den en international organisation, der er delt op i provinser?

4. Andre tekster i NT taler om kirken som en levende organisme, nemlig Kristi legeme (1.Kor. 12. Ef. 4,1-16). Og som et tempel (1. Pet. 2,1-7) på jorden og i himlen (Hebr. 12,22-24). Den er Guds nye folk (Åb. 12), der lever i ørkenen (denne verden), men den er også det nye Jerusalem (Åb. 21). Den er Kristi brud (Joh. 2,1-12. 19,25-30. Ef. 5,21-33. Åb. 12. 21).

Disse forskellige billeder skal fortælle os om kirkens sande væsen, som er et virkeligt mysterium. Den overnaturlige identitet kommer til udtryk i de lokale kirker gennem hele kirkehistorien på den ene og den anden måde. Kirkens måde at organisere sig på er sekundær og relativ, så vi må ikke identificere den kirke, der her og nu er synlig på den og den måde med selve kirkens væsen.

Hvis ikke vi ser på kirken med Guds øjne, forholder vi os forkert til den – både som troende, men også som embedspersoner. For at forstå dette mysterium må vi finde sandheden i Bibelen. Det er det eneste sted, hvor kirkens mysterium er fuldt og helt defineret.

5. Men det er ikke kirken, der skal have en central plads i vores trosliv, men kirkens Herre, Messias, dens hoved, dens brudgom og den evige ypperstepræst (jfr. hele Hebr.). Hvis han får den, vil vi lidt efter lidt opdage, hvem vi er, som hans sande kirke, og vort forhold til hinanden som Guds familie, som brødre og søstre, som Kristi legeme.

Som Paulus belærer os i 1. Kor. 12-14 har kirken mange forskellige lemmer for at kunne være Kristi legeme. Men det er Faderen og Sønnen og Helligånden, der skaber dette legeme og bygger det op. Alle kirkens medlemmer har en særlig plads i kirkelegemet, som Gud har bestemt. Grundmodellen for kirken er således en organismen. Kirken er helt afhængig af medlemmernes åndelige sundhed og vitalitet.

6. Alle evangelierne bruger 'brødernes mangfoldiggørelse' for konkret at fortælle os forholdet mellem Jesus og hans tjenere i kirken. Jeg citerer her kun et brudstykke af Lukas 9,13-17:

" V13 Men han svarede dem: Giv I dem noget at spise. Men de sagde: Vi har ikke mere end fem brød og to fisk, hvis vi ikke skal gå hen og købe mad til hele dette folk. V14 De var ca. femtusind mand. Han sagde til sine disciple: Få dem til at sætte sig ned i grupper hver på ca. halvtreds. V15 Og det gjorde de og fik alle til at sætte sig ned. V16 Og han tog de fem brød og de to fisk, så op mod Himlen og velsignede dem og brød dem og gav dem til disciplene, for at de skulle uddele det til skaren. V17 Alle spiste og blev mætte, og de stykker, de fik tilovers, blev samlet sammen, tolv kurve i alt".

KOMMENTAR: Situationen er den, at en stor folkeskare på 5000 hele dagen har lyttet til Jesu undervisning. Disciplene beder ham om at standse sin undervisning og sende dem bort for at de kan få noget at spise. Det er disciplene, siger Jesus, der skal bespise disse mennesker. Men hvordan? Disciplene skal dele skaren i spisefællesskaber på ca. 50. Jesus bruger nu sine disciple til at "organisere" de mange mennesker i små grupper på ca. 50. Vi skal forestille os situationen: 5000 mennesker bliver til overskuelige fællesskaber, der sidder rundt om i landskabet. Jesus mangfoldiggør brødene og fiskene, og de tolv disciple henter maden og går rundt til de enkelte "spisefællesskaber" og servere den som rigtige tjenere. Der var ca. 100 "borde", så de 12 tjenere skulle hver betjene ca. 8 borde. Prøv at forestil jer scenen. Sådan har Jesus i praksis sørget for maden til de 5000. Det er en smuk scene. Efter at alle er blevet mætte skal "tjenerne" samlet resterne sammen og opbevare dem i kurve. Alle evangelister fortæller det samme på deres måde. Men der kan ikke være tvivl om, at Jesus har villet "uddanne" sine disciple til også være tjenere ved de troendes bordfællesskaber efter pinse. Jesus er kirkens vært og brudgom, der skal sørge for sin familie og sin brud, og de, der har en funktion i kirken, er kun hans tjenere. Jeg vil tilføje, at Johannes omtaler kun disciplene som dem, der skal organisere folkemængden i

”bordfællesskaber”, men at det er Jesus selv, der går rundt og betjener menneskene. Det skal selvfølgelig forstås symbolsk, nemlig at Jesus er den virkelige vært og vores ”tjener”.

Denne tekst indeholder et syn på det, at være Kristi kirke, nemlig at sidde til bords med Jesus, ikke mindst i messen. Når Lukas nævner, at bordfællesskaberne bestod af ca. 50 mennesker peger han helt konkret på de kommende ’huskirker’. Vi skal lægge mærke til de mange tekster i NT, hvor vi møder ’kirken’ i det og det hjem.

7. Den bibelske tekst, der sammenfatter det sande kirkesyn, er brevet til Efeserne kap. 4:

V 11 Og han har givet os nogle som apostle, andre som profeter, andre som evangelister og andre som hyrder og lærere

V 12 for at udruste de hellige til at gøre tjeneste, til at opbygge Kristi legeme, V 13 indtil vi alle når frem til enheden i troen og i erkendelsen af Guds søn, til at være et fuldkomment menneske, som er vokset, så det kan rumme Kristi fylde;

KOMMENTAR: De forskellige tjenester i kirken har til formål at gøre det muligt for de kristne, som kaldes ’de hellige’, at opbygge – ikke kirken – men Kristi legeme, altså være levende lemmer på kirken som en organisme. Formålet med denne proces er, at vi når frem til en ægte enhed i troen, som betyder at kende Kristus på den rigtige måde, så vi som organisme kan være fyldt af Kristi ånd. Kirken er altså ikke et system, men en organisme, som er tilstede lokalt, for ellers kan de troende ikke effektivt blive Kristi legeme, hans familie. De fire tjenester, som omtales, peger også på kirken som et lokalt fællesskab. I denne forbindelse behøver jeg ikke nærmere at definere, hvori de består, kun understrege, at ’læreembedet’ i en eller anden udgave er dominerende. Kristus taler til os på forskellig vis. Han er læreren. Undervisning i, hvad sand kristendom er, er forudsætning for, at de troende kan udføre deres tjeneste, og at kirken på stedet kan blive ”et fuldvoksnet menneske”, et autentisk udtryk for kirkens herre og brudgom. Hvis det systematiske læreembede ikke fungerer, kan troen ikke udfolde sig, og de kristne kan ikke få Kristi legeme til at vokse og udvikle sig. Det er ikke embedet i kirken, der skal bygge kirken op (heller ikke paven), men de troende. Måske forklarer denne sandhed kirkens aktuelle problem.

8. Den bibelske tekst, der tydeligst sammenfatter, hvad kirken og embedet er, finder vi i Johannes Åbenbaring, kap. 1:

V 12 Jeg vendte mig om for at se den røst, der talte til mig, og da jeg vendte mig om, så jeg syv guldlysestager V 13 og midt mellem lysestagerne en, der lignede en menneskesøn, iført en fodlang dragt og med et guldbælte om brystet. V 14 Hans hoved og hår var hvidt som hvidt uld, som sne, og hans øjne var som luende ild, V 15 og hans fødder var ligesom skinnende malm, der gløder i ovnen, og hans røst var som lyden af vældige vande. V 16 I sin højre hånd holdt han syv stjerner, og ud af hans mund stod et skarpt, tveægget sværd, og hans udseende var, som når solen stråler i al sin styrke.

V 20 Hemmeligheden om de syv stjerner, som du så i min højre hånd, og om de syv guldlysestager er den: De syv stjerner er de syv menigheders engle, og de syv lysestager er de syv menigheder (kirker).

KOMMENTAR: Vi befinder os på øen Patmos sammen med (apostlen) Johannes. Nu viser Jesus ham, hvad det hele går ud på. Johannes henrykkes til Himlen. Jesus forklarer ham, hvad det vil sige at være kirke. Kirke er ganske enkelt Guds rige i Himlen og på jorden. Kristi himmelfart efter opstandelsen er Jesu intronisation i Guds rige (Lukas 24,50-53. Matth. 28,18 m.fl.). Nu har Faderen

overgivet sit rige til ham, som han skal virkeliggøre både i Himlen og på jorden. Det er denne sandhed, som definerer, hvad det vil sige at være Guds folk i den nye pagt. I Himlen ser han syv lysestager, som er symbolet på de syv lokale kirker på jorden, Johannes skal skrive til. De nævnte konkrete kirker er også i Himlen, hvor Jesus er kongen. Johannes ser ham iført kongedragten. Det er Jesus, som er disse kirkers konge, også på jorden. Nu vil han helt konkret tale til dem. Hvordan? Ved at bruge Johannes som "sekretær". Jesus har i Himlen også officielle budbringere, som skal overgive til kirkerne, det Jesus ønsker at sige til dem hver især. Disse budbringere kaldes 'engle', som sprogligt netop betyder 'udsending' ('gesandt'). Sandsynligvis er det bestemte personer i de enkelte kirker, som Jesus har udvalgt til at være hans budbringere¹. Det var denne funktion en profet havde både i GT og i NT. Men konklusionen er ganske enkelt, at den herliggjorte Kristus er de lokale kirkers leder og derfor skal lede dem gennem sine talerør. Er det ikke den teologiske forståelse af kirkens synodale væsen? Kirkens herre må hele tiden lede sin kirke, og det gør han gennem "engle".

Et sidste vigtigt punkt er, at der ikke er tale om KIRKEN, men om kirkerne. Jesus slutter hvert brev af med orden: "*Den, som har øre, skal høre, hvad Ånden siger til kirkerne*" (2,7). Er det ikke teologien om kirkens synodale væsen? Kirken består ikke af kirker, men er tilstede i de enkelte kirker. Enhver lokal kirke er altså Kirken på stedet. Det er denne bibelske forståelse, vi skal genopdage og tage til os.

Johannes Åbenbaring kan på denne baggrund beskrives som Kristi undervisning af alle kirker om kirkens væsen.

9. En kort oversigt over os som såkaldt kirke i kongeriget Danmark. Både kirkeretligt og teologisk er der ikke noget, der hedder den katolske kirke i Danmark. Det er en ren administrativ og organisatorisk betegnelse, vi selv har opfundet. Kirkeretligt hedder vi 'Bispedømmet København'. Det er den oldkirkelige betegnelse for en lokal kirke: kirken på det og det sted. Det afspejler fuldstændig NT. Det er for mig nok en af de væsentligste årsager til, at vi har svært ved at finde vores identitet, herunder forholde os til de andre kristne i Danmark. Vores efterhånden mange udenlandske trosfæller føler sig ganske sikkert ikke som medlemmer af en katolsk kirke i Danmark. Vores grundlæggende problem i Danmark er, at der kun er ét bispedømme. Det bibelske kirkesyn kan derfor ikke virkeliggøres hos os. Den eneste løsning er, at der oprettes flere bispedømmer som i Middelalderen (8), og som udgør en kirkeprovins. Mit forslag går ud på, at vi afholder en synode, der tager stilling til denne situation. Lokale menigheder/sogne er ikke lokale kirker teologisk forstået. Det er principielt ikke de kirkelige myndigheder i Rom, der skal afgøre det, men os, der er kirken på stedet. Det er nok en revolutionerende tankegang for de fleste; men det er det bibelske syn på en lokal kirke.

10. Kirkens generelle hovedproblem i dag er nok den såkaldte 'synodalitet', som pave Frans har sagt er kirkens væsen. Men hvad betyder ordet 'synode'? Det har jeg faktisk skrevet om i Katolsk Orientering, da det blev aktuelt. Når jeg læser de mange teologiske artikler om synodalitet er min konklusion næsten altid, at man ikke bruger ordet 'synode' rigtigt, kirkehistorisk forstået. I dag definerer man det som "en fælles vandring". Men hvem skal vandre, og hvorhen skal vi vandre? 'Synode' betyder ganske enkelt en "sammenkomst". Det kan være i de lokale kirker, det kan være i kirkeprovinserne eller i den universelle kirke. Teologisk kan man definere 'synode' som 'Helligåndens forum', Helligåndens organ i kirken, hvor kirkens Ånd kan komme til orde; som det fremgår af kirkehistoriens første synode, der fandt sted i Jerusalem (o. 50): "*Helligånden og vi har besluttet ...*" (Ap.G. 15,28). Denne konkrete forbindelse mellem os som et kristent fællesskab og

¹ Naturligvis er de skriftkloge ikke enige om, der er tale om englevæsener eller om mennesker.

Helligånden er i praksis gået tabt i vort syn på det at være kirke. Vi forstår ikke virkeligt, hvad det vil sige at være Kristi kirke, at være Helligåndens rum. Vi tænker institutionelt og organisatorisk og ikke bibelteologisk. Derfor sagde pave Johannes XXIII, at vi skal have en ny pinse.

Kun hvis vi identificerer Kirken med enhver ægte lokalkirke, kan vi forstå, hvad det betyder, at kirkens væsen er synodal. En universelt organiseret kirke er ikke synodal. Det er nok forklaringen på, hvorfor man har "omdefineret" begrebet 'synode'. Synodaliteten er fuldstændig afhængig af kirkeforståelsen.

Takket være især pave Johannes Paul II kan vi nøgternt og ydmygt gå ind i det nye årtusind og reformere kirken grundlæggende, inkl. paveembedet, i overensstemmelse med Guds Ord og blive en sand kirke. Bibelen er kirkens lærebog. Der står alt det, vi skal vide om kirken.

KONKLUSION:

Kirken kan kun blive katolsk, både hvad udbredelsen til alle folkeslag angår, og hvad selve troen angår, på basis af den bibelske kirkesyn. Her er vores nutidige problem: Meget få nutidige kirkefolk og teologer tager deres udgangspunkt i Bibelen for at definere kirkens væsen. Hvis ikke vi tager udgangspunktet i den hellige Skriffs definition af det at være kirke, vil vi aldrig kunne blive en autentisk kirke rundt omkring i verden. Det er ikke vores såkaldte romerske kirkeforståelse, der er kirkens inderste væsen. Det er den bibelske. Helt konkret tænker vi "ovenfra", dvs. kirken er som international størrelse: Vi skriver Kirke med stort K og identificerer den med den "romersk katolske Kirke". Men bibelsk forstået består Kirken i de lokale kirker og ikke af de lokale kirker. Det er den teologiske problemstilling.

25 09 2026

Lars Messerschmidt (præst i 65 år)